

yetkisi yoktur. Affın ancak karşılıksız söz konusu olabileceğini kabul eden İmam Mâlik ve Ebû Hanîfe'ye göre de çocuğun hakkını iskat (düşürme) sayılacağından, velî asla affa yetkili değildir. Ancak, velî veya vasi kısımları karşılarında affedebilirler ki bu da af değil suhûttür. Bu hususta fukaha arasındaki ihtilâf özde olmayıp şekildedir. Hak sahibi olanlardan bazıları affedip diğerleri affetmezse, Ebû Hanîfe, Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel'e göre af geçerli olup affetmeyenlere diyetten hisseleri ödenir. İmam Mâlik ise bu konuda affedenin erkek olmasını ve ölüye yakınlığını esas almış, ancak erkek asabenin aynı derecede bulunmaları halinde birisinin affını yeterli saymıştır. Ortak işlenen suçlarda suçluların bir kısmı affedilip diğerlerine kısas uygulanabileceği gibi, yaralanan bir kimsenin ölümden önce yaptığı af da fıkıh âlimleri tarafından geçerli kabul edilmiştir.

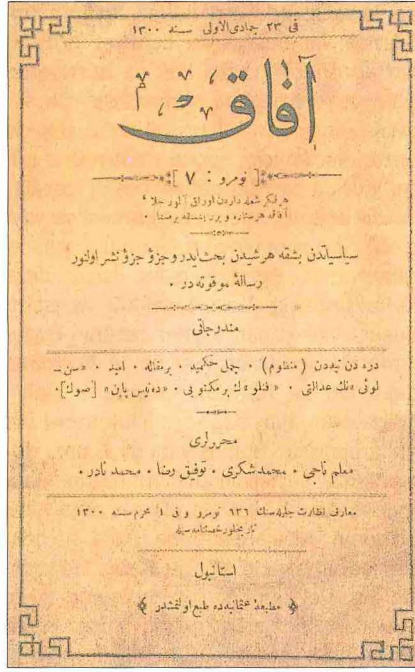
Ta'zir Cezalarında Af. İslâm hukukçuları bazı hadislerle dayanarak ta'zir cezalarında affın câiz olduğunu kabul etmişlerdir. Devlet, kul hakkının bulunmadığı, yalnız kamu hakkının çiğnendiği suçlarda, suçlunun ve cemiyetin **maslahat***ı söz konusu ise, ta'zir cezasını affa yetkili sayılmıştır. Kul hakkının ihlâl edildiği durumlarda ise devletin af yetkisi olmayıp mağdur şahıs dilerse suçluyu affedebilir. Ancak fert ve kamu haklarının birleştiği ta'zir cezalarında bir tarafın affı diğer tarafın hakkını düşürmez.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Yûsuf, *Kitâbü'l-Harâc* (nşr. Muhibbûddin el-Hatîb), Bulak 1302 — Kahire 1397, s. 164, 165; *Müsned*, II, 386; III, 213, 258; V, 160; Ebû Dâvûd, "Hudûd", 6, "Diyât", 3; Mâveridî, *el-Ahkâmü's-sultâniyye*, Kahire 1909, s. 200, 201, 207; Ebû Ya'lâ, *el-Ahkâmü's-sultâniyye* (nşr. Muhammed Hâmid el-Fakkî), Kahire 1938 — Beyrut 1403/1983, s. 270, 272, 281-282; Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, Kahire 1379/1959-60, II, 188; Serahsî, *el-Mebsûṭ*, Kahire 1324-31, XXVI, 154; Kâsânî, *Bedâ'î'uṣ-ṣanâ'î'*, Kahire 1327-28/1910, VII, 246-249; Şevkânî, *Neylü'l-evṭâr*, Kahire 1391/1971, VII, 7 vd.; M. Ebû Zehre, *el-Ükûbe*, Kahire, ts. (Dâru'l-Fikri'l-Arabî), s. 315-320; Abdülkâdir Üdeh, *et-Teṣrî'u'l-cinâ'et*, Kahire 1959, I, 81, 217, 256-258, 775-777; II, 157-159, 258-259; Abdülazîz Âmir, *et-Ta'zir fi'ş-şer'ati'l-İslâmiyye*, Kahire 1389/1969, s. 500, 510-515; Ö. Nasuhi Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye Kamusu*, İstanbul 1970, III, 100-101, 103, 104; Cevat Akşit, *İslâm Ceza Hukuku*, İstanbul 1976, s. 55 vd.; Ali Şafak, *Mezheplerarası Mukayeseli İslâm Ceza Hukuku*, Erzurum 1977, s. 80 vd.; Fahreddin Atar, *İslâm Adliye Teşkilâtı*, Ankara 1979, s. 188; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1982, I, 114-155.

FAHRETTİN ATAR

Afak dergisinin kapağı

AFÂK

(أفاق)

II. Abdülhamid döneminde yayımlanan ve edebî yönü ağır basan dergi.

20 Zilhicce 1299-25 Cemâziyelevvel 1300 (2 Kasım 1882-3 Nisan 1883) tarihleri arasında sadece yedi sayı çıkmıştır. A. Kâmil'in imtiyaz sahibi olduğu derginin yazı heyetinde Muallim Nâci, Mehmed Şükrü, Tevfik Rızâ ve Mehmed Nâdir bulunmaktadır. Dergide bu isimlerin yanı sıra Hersekli Ârif Hikmet'in, Acem lakabıyla tanınan Muallim Feyzi'nin, Recâizâde Celâl'in, Giritli Sırrı Paşa'nın da şiir ve yazıları vardır. Ayrıca Diderot, Fénelon, Herder, Lamartine gibi çoğu Fransız yazarlarından olmak üzere şiir ve nesir tercümelerine de yer verilmiştir. Derginin yayımlanmasında Muallim Nâci'nin önemli rolü olduğu anlaşılmaktadır. Onun her sayıda şiir ve nesirleri bulunduğu gibi, dergiye edebî istikametini veren ikaz ve tenkitleri de dikkati çeker. Tevfik Rızâ, "Cümel-i Hikemiyye" başlığı altında Batılı filozof ve mütefekkirlerden, Mehmed Şükrü de İslâm ve Doğu bilginlerinden vecizeler tercüme etmiştir. Mehmed Nâdir'in ise fennî konularla ilgili yazıları yayımlanmıştır.

İlk sayısında, dilinin "belîğâne değil sade, güzel ve kâtibâne" olacağı, sayfalarının "terakkiyi sevenlere açık" bulunacağı belirtilen *Âfâk*, Tanzimat'tan sonraki yıllarda Doğu-Batı kültürünün sentezini arayan karakteristik dergilerden biri olmuştur. *Âfâk*'ın, İstanbul kütüphanelerinin birçoğunda ve Ankara'da Millî Kütüphane'de takım halinde bütün sayıları mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

Eski Harfli Türkçe Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu, Ankara 1963, nr. 11; Hasan Duman, *Katalog*, s. 5.

ORHAN OKAY

AFÂK HOCA

(ö. 1693)

Doğu Türkistanlı devlet adamı ve müslüman lider.

Apak Hoca veya Hoca Hidâyetullah adlarıyla da bilinir. Ch'ing sülâlesi zamanında 1663'te Pekin'i ziyaret ederek Çin ile kültür alanında iyi münasebetler kurdu. Ak-Tağlık Fırkası'nın başkanı iken, bir ara Emir İsmâil tarafından saltanat endişesiyle Kâşgar'dan uzaklaştırıldı. Ancak, Çungarya Kalmukları'nın hâkimi olan Galdan, Afak Hoca'nın da teşviki ile 1688'de Kâşgar'ı ele geçirecek emirliğini ona verdi. Daha sonraları durumdan memnun olmayan Afak Hoca bir süre idareyi bıraktıysa da çok geçmeden tekrar iş başına geçti.

Bugün de çeşitli menkıbeleri ağızdan ağıza dolaşan Afak Hoca'nın, İslâmiyet'in Doğu Türkistan'da yayılmasında büyük emeği geçmiştir. Onun Kâşgar'daki türbesini 1930 ve 1978 yıllarında iki defa ziyaret etmiş olan Gunner Jarring, *Return to Kashgar* adlı kitabında bu türbenin değişik tarihlerde çekilmiş resimlerine de yer vermiştir. 1873'te İngiliz Dr. H. W. Bellew'in, 1888'de yine bir İngiliz seyyahı Henry Lansdell'in, Afak Hoca'nın türbesini ziyaret ettiklerini ve türbe hakkında geniş bilgi verdiklerini kaydeden Jarring, türbenin çevresinde onun müntesiplerinden yetmiş iki kişinin gömülü olduğunu da söyler. Jarring'in kitabında Afak Hoca'ya isnat edilen bazı menkıbelere de yer verilmiştir. 1947'deki depremde büyük hasar gören ve kubbesi yıkılan Afak Hoca Türbesi, 1956'da Çin hükümetinin malî desteğiyle tamir edilmiştir.